

Υφος μοναδικό, προσαρμοσμένο στο στόχο του

ΤΑΚΙΤΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΜΤΦΡ
ΣΧΟΛΙΑ:
ΝΙΚΟΣ ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

Τόμος Α', Χρονικά Βιβλία I-VI
Σελ. 575
Τιμή: 22 ευρώ

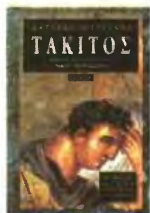
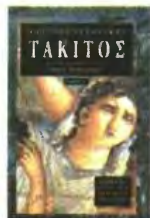
Τόμος Β', Χρονικά Βιβλία XI - XVI
Σελ. 469

Τόμος Γ', Ιστορίες Βιβλία I - V
Σελ. 543
Τιμή: 21 ευρώ

Τόμος Δ' Ο βίος του Ιουλιού Αργκόλα.

Περί της καταγωγής και της χώρας των Γερμανών. Διάλογος περί ρητόρων
Σελ. 247
Τιμή: 12 ευρώ

Εκδόσεις
Μορφωτικού
Ίδρυματος
Εθνικής
Τραπεζής

Οέλοντας να παρακάμψει αυτό το κλίμα της μονοτονίας και να ελκύσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη, ο Τάκιτος επιστρατεύει όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή του, διαμορφώνοντας έτσι ένα ύφος μοναδικό και αριστοτεχνικά προσαρμοσμένο προς το στόχο του. Είναι γεγονός ότι καταφέρνει να μας έχει διαρκώς σε εγρήγορση. Το λεξιλόγιό του είναι μεγάλο και ποικίλο. Πόσες διαφορετικές, για παράδειγμα, φράσεις χρησιμοποιεί για να αποδώσει το θάνατο ή την αυτοκτονία ή απλώς και μόνο τη νύκτα που πλησιάζει!

Στο κείμενό του όλα έχουν τον αντίκτυπο και την επίδρασή τους, ο απόηχος της ποίησης, οι χαρακτηριστικές μνήμες από τον Βιργίλιο, οι ελληνισμοί φράσεις και σκέψεις, τα ιστορικά κείμενα του Λιβίου. Παρά το γεγονός ότι ο ιστορικός διαθέτει κάθε δυνατότητα να σχηματίσει μακρές και περίπλοκες προτάσεις στο λόγο του, προτιμά όμως και αυτός, όπως και ο Σαλλούστιος, την ταχύτητα και τη βραχυλογία, την επιλογή συγκεκριμένου και ασυνήθιστου λεξιλογίου, την αποφυγή της ολοκληρωμένης περιόδου και της ισορροπημένης και αρμονικά συμμετρικής φράσης.

Η περιοδική δομή του λόγου εσκεμμένα εγκαταλείπεται, δεν υπάρχουν οι χρονικές προτάσεις του Λιβίου και τα υπερθετικά του Κικέρωνα, αντίθετα ένταση και βραχυλογία κυριαρχούν, τα ρήματα συχνά παραλείπονται, το ύφος είναι απολύτως προσωπικό και σιβαρό, ενώ η κατανόηση των γραφομένων δεν είναι πάντοτε εύκολη. Η αγάπη του για ποικιλία στο λόγο είναι φανερή, και αυτό το χαρακτηριστικό διαποτίζει όλα τα έργα του.

Οι κύριες πηγές του

Είναι γεγονός ότι οι κύριες πηγές του Τακίτου είναι οι ιστορικοί του πρώτου μ.Χ. αιώνα. Από αυτούς, ιδιαίτερα από τον Κόιντο Κούρτιο Ρούφο και τον Βελήνιο Πατέρουλο, θα μπορούσαμε να σχηματίσουμε κάποια αδρομερή ιδέα για τη μορφή της ιστοριογραφίας της περιόδου εκείνης: πολλά ηθικολογικά σχόλια, δικτικές και επιγραμμάτικες εκφράσεις, ζωηρό ενδιαφέρον για την προσωπικότητα.

Ο Τάκιτος εκμεταλλεύθηκε το πλήθος των προσφορών που είχε στη διάθεσή του. Η απώλεια όμως κάποιων πηγών του, όπως είναι οι Ιστορίες του Σαλλουστίου στον κύριο όγκο τους και πολλά από τα έργα του Λιβίου, επιτάσσουν να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί, όταν αντιμετωπίζουμε κάποιες καινοτομίες στο λόγο και το ύφος του. Ο συναισθηματισμός του τον οδηγεί σε ρητορισμούς, οι ομιλίες του επιβάλλουν ένα περισσότερο αβίαστο και πιο ισορροπημένο ύφος κι όσο για τις αφηγήσεις του, αυτές μπορούν να αρκестούν στον απλό και ρεόντα λατινικό λόγο.

Ο Τίτος

Είναι ολοφάνερο ότι ο Τάκιτος πιστεύει στο μεγαλείο και την ηθική επίδραση της ιστορίας. Δεν καταγράφει ανάξια σημασίας γεγονότα και ουδέποτε κατάφευγει σε στομφώδες ύφος. Ξέρει ότι η ιστορία είναι μέγα θέμα καθεαυτό, και είναι εύλογο ότι έχει όλη την ευγενή φιλοδοξία να την υπηρετήσει κατά τον καλύτερο και τον αξιοπρεπέστερο δυνατό τρόπο. Το απλό κάποτε, αλλά διεισδυτικό ειρωνικό ύφος του χρωματίζει ανεπαίσθητα τις σελίδες του, ιδιαίτερα όταν ατενίζει από κάποιον ύψος τα γήινα και στοχάζεται πάνω στις ανθρώπινες αξίες.

Και είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι τόσο αυτός όσο και οι προκατόχοι του ιστορικοί δεν θα σταματήσουν ούτε για ένα λεπτό, ενόσω γραφούν το έργο τους, να έχουν προ οφθαλμών τον Θουκυδίδη, τον ιστορικό που αποτέλεσε πρότυπο για όλες τις εποχές και για όλους τους ιστορικούς. Το γεγονός είναι ότι, ενώ όλοι οι Ρωμαίοι ιστορικοί παρακολουθούν τα ίχνη του με ευλάβεια και κόποτε συμπορεύονται με αυτά, μόνος αυτός φαίνεται να μην τα κάνει ποτέ.

Οι προκαταλήψεις του κατά του δυναστικού συστήματος είναι φανερές: ωστόσο, η ακριβεία του, όσο κι αν έχει εντονότατα ελεγχθεί από τη μεταγενέστερη φιλολογική επιστήμη, δύσκολα θα μπορούσε να κατηγορηθεί σοβαρά. Η εικόνα που έχει για την πρωτεύουσα και για την αυλή είναι απαίσια, αλλά η γενική αίσθηση της αλήθειας, που επιστέφει το έργο του, είναι πέραν παντός αρνητικού σχολίου. Παρά το γεγονός ότι δυσπιστεί για τον «πολιτισμό» και συχνά επισμαίνει, εμμέσως ή αμέσως, τα αρνητικά του αποτελέσματα, ουδέποτε απελπίζεται για την ανθρώπινη φύση. Ακόμα και ο Εμφύλιος Πόλεμος έχει, κατά τη γνώμη του, να επιδείξει παραδείγματα ηρωισμού, νομιμοφροσύνης και φιλίας.

Δυο τελευταία λόγια θα μπορούσαν να προστεθούν: όσον αφορά την ανεξάρτητη συλλογή ιστορικού υλικού και την ανεπιρέαστη κριτική πάνω σ' αυτό, την αλήθεια εις βάθος και χωρίς διαστρεβλώσεις προκαταλήψεις, τη δραματική δύναμη και την ευγένεια ενός γοητευτικού ύφους που μαγεύει τον αναγνώστη, ο Τάκιτος μπορεί με απόλυτη επιτυχία να διεκδικήσει μια θέση ανάμεσα στους σημαντικότερους ιστορικούς της ανθρωπότητας και να θεωρηθεί ένας από τους σπανιότερους και εκλεκτότερους συλλογείς ολόκληρης της λατινικής λογοτεχνίας. Νομίζω ότι οι Kenney και Clausen (ό.π., 881) καταλήγουν σε ένα τελικό συμπέρασμα για τον ιστορικό, από το οποίο κανείς δεν θα μπορούσε να πει κάτι καλύτερο με λιγότερα λόγια: «Ο Τάκιτος εργάστηκε σκληρά και επί μακρόν, για να μην απευθύνονται τα έργα του στη δική του μόνον εποχή. Είναι γι' αυτό που η μαγεία του ύφους του επιβίωσε ως τις μέρες μας».